

YO'L HAVSIZLIGINI TA'MINLASHDA JAMOAT TASHKILOTLARNING O'RNI

Usmonova Mohira Nuraliyevna

(Toshkent davlat transport universiteti professori)

Xaqberdiyeva Gavxaroy Kabilovna

(Toshkent davlat transport universiteti katta o'qituvchi)

Hamroqulov Rasuljon Madraimovich

(Toshkent davlat transport universiteti katta o'qituvchi)

Annotatsiya: Maqolada yo'l harakati havfsizligi sohasida jismlar faoliyati va tadbirkorlik faoliyati turlari, hamda ushbu faoliyatni tashkil etishning barqaror yo'nalishlari bo'yicha.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, xususiy sektor, yo'l-transport hodisalari, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash, jamoatchilik tashkilotlari, harakat xavfsizligi sohasi, avtomototransport vositalari.

Annotation: in the article on the activities of bodies and types of entrepreneurial activity in the field of traffic safety, as well as on sustainable areas of Organization of these activities.

Keywords: Entrepreneurship, Private Sector, road accidents, road safety enforcement, public organizations, the field of Traffic Safety, Motor Vehicles.

Jahon sag'liqni saqlash tashkilotining ma'lumotlariga asosan odamlar o'limining asosiy sabablari ro'yhatida yo'l-transport hodisalari sakkizinchi o'rinni egallaydi. Dunyo bo'yicha har yili 1 millionadan ortiq insonlar aynan yo'l-transport hodisalarida halok bo'ladi. Bu ko'rsatkich turli sabablar oqibatida xalok bo'lganlarning 2.2 %ni tashkil etadi.

Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi rasmiy organlar tomonidan taqdim etilgan statistik ma'lumotlar dunyoda yangi ijtimoiy-iqtisodiy voqelik - yo'l-transport hodisalari paydo bo'lganidan dalolat beradi. Ushbu yangi haqiqat avtomobilsozlik sanoatining jadal rivojlanishi tufayli jadal rivojlanmoqda. yo'l harakati xavfsizligini yaxshilash bo'yicha zarur chora-tadbirlar turli darajalarda: davlatlararo, shtat, mintaqaviy, hududiy va turli tomonlardan - davlat, jamiyat; biznes, yakka tartibdagi fuqarolar.

Yo'l harakati xavfsizligi turli davlat organlari va tashkilotlari, nodavlat birlashmalar (jamoat, kasaba uyushmalari, ilmiy, yoshlar, talabalar va boshqa tashkilotlar), ishlab chiqarish, tadbirkorlik, ommaviy axborot vositalarini o'z ichiga olgan tizim bilan ta'minlanishi kerak. Mamlakatda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi mavjud vaziyatni tahlil qilish, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bilan har tomonlama shug'ullanishi va bunda barcha manfaatdor tomonlar ishtirok etishi kerakligi haqida aniq xulosa chiqarish imkonini beradi.

Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi tadbirkorlik faoliyatining nazariy asoslari, qonunchilik va meyoriy ta'minot, g'oyalarning mavjudligi, ijtimoiy mas'uliyat va shaxsiy manfaatlarni anglash kabi zarur shart-sharoitlar mavjud bo'lsa, tadbirkorlik yo'l harakati xavfsizligini oshirishga katta hissa qo'shishi mumkin. harakat ishtirokchilari sifatida tadbirkorlarning.

Yo'l harakati xavfsizligi tizimidagi tadbirkorlik maqsadli tadbirkorlik faoliyati sifatida mamlakatimizda so'nggi uch yildagina shakllana boshladi.

Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi eng muhim institutsional o'zgarishlar quyidagilar bo'lishi kerak: samarali davlat siyosatini ishlab chiqish, yagona davlat boshqaruv organi - yo'l harakati xavfsizligi xizmati boshqarmasini tashkil etish, qonunchilik va meyoriy-huquqiy bazaga o'zgartirishlar kiritish, biznesning yangi yo'nalishi, ya'ni yo'l harakati xavfsizligi tizimida tadbirkorlik.

Yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasidagi tadbirkorlik faoliyati Yo'l harakati qatnashchilarining malakasini oshirish, tayyorlash va qayta tayyorlash maqsadida ta'lim sohasiga, transport vositalarining faol va passiv xavfsizligini oshirish uchun Yo'l transporti sohasiga, ommaviy axborot vositalariga taalluqli bo'lishi kerak. yo'l harakati qatnashchilarining hayoti va sog'lig'ini saqlash maqsadida yo'l-transport jarohatlari muammolarini ommalashtirish, samarali yechimlarni ishlab chiqish va yo'l harakati xavfsizligi va sog'lig'ini saqlashning barcha masalalari bo'yicha aholini xabardor qilish.

Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi bozor sintetik bozor bo'lishi kerak, shu jumladan quyidagi bozorlarning elementlari: avtotransport bozori, transport xizmatlari bozori, tibbiy xizmatlar va dori vositalari bozori, qurilish bozori, media bozori, ta'lim xizmatlari bozori va elektron qurilmalar bozori.

Xatarlarni boshqarish ijtimoiy boshqaruvning bir turi bo'lib, shuning uchun uni tartibga solish, tashkiliy, iqtisodiy, moliyaviy, axborot va boshqa elementlarni o'z ichiga olgan tizim sifatida ko'rib chiqish kerak. Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi tadbirkorlik faoliyati uchun xavflarni boshqarish tizimini optimallashtirish ijtimoiy-iqtisodiy omillar va Yo'l-transport hodisalariga ta'sir qiluvchi omillarni (atrof-muhitga ta'sirning noaniqligi, Yo'l harakati ishtirokchilarining malakasi, transport vositalarining texnik holati va boshqalar) hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak.

Muhim fuqarolik jamiyati institutlari amalda boshqa davlatlarda, masalan, Koreyada harakat xavfsizligi nuqtai nazaridan uchta guruhni ajratish mumkin:

Birinchi toifa - bu politsiya (yoki boshqa davlat organlari) yoki maktablarning iltimosiga binoan tuzilgan fuqarolik jamiyati tashkilotlari. Koreyadagi bunday taniqli tashkilotlarga Koreya Yashil onalar jamiyati va Koreyaning eng yaxshi haydovchilar uyushmasini misol qilib keltirish mumkin.

Koreyaning eng yaxshi haydovchilar assotsiatsiyasi a'zolari, asosan, tijorat avtoullovchilaridan iborat bo'lib, politsiyaga haftaning gavjum kunlarida tirbandlikning oldini olish, transport oqimining silliq harakatini ta'minlash va bolalar ishtirokidagi baxtsiz hodisalarning oldini olishga yordam beradi.

Ikkinchi toifaga Yo'l-transport hodisalarida bolalarini yo'qotgan oilalar tomonidan yaratilgan fuqarolik jamiyati tashkilotlari kiradi. Koreyadagi ushbu toifadagi eng ko'zga ko'ringan guruhlar - Koreya Bolalar Yo'l harakati xavfsizligi uyushmasi va Koreya Bolalar xavfsizligi jamg'armasi. Mazkur tashkilotlar a'zolari o'z mablag'lari hisobidan bolalar harakati xavfsizligini ta'minlashga harakat qilmoqda.

Guruhlarning uchinchi toifasi - bu bolalar ishtirokidagi Yo'l-transport hodisalari muammosini hal qilishda yuzaga keladigan ijtimoiy ehtiyojlar asosida tuzilgan jamiyatlar. Greyen Transport, Safe Kids Korea va Kids Safety School kabi tashkilotlar uchinchi toifaga kiradi.

Ushbu jamoat guruhlari Koreya hukumatiga transport sohasida amalga oshirilishi kerak bo'lgan islohotlar bo'yicha takliflar berishda davom etmoqda.

Birgina Koreya misolida biz fuqarolik jamiyati va hukumat o'rtasidagi faollik va hamjihatlikka asoslangan hamkorlik jamiyatdagi asosiy muammolardan biriga mazmunli yechim topishga, to'g'ri tizim yaratishga xizmat qilishini ko'ramiz.

Yo'llar har doim tasodiflarga to'la. Shuning uchun murakkab harakat jarayonida murakkab baxtsiz hodisalarsiz harakat qilish juda qiyin. Aynan shu jarayonda inspektor va haydovchi, inspektor va piyoda o'rtasidagi munosabatlar, ular ortidan kelib chiqadigan nizolar asabiy buzilishlarga olib keladi. Ko'cha va yo'llarimizda harakat xavfsizligini ta'minlashga xizmat qilayotgan yo'l belgilari, bo'laklar, svetoforlar faoliyatidagi kamchiliklar yuzasidan ham ko'plab murojaatlar kelib tushmoqda. O'zbekiston Respublikasida yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash maqsadida sohada bir qator yo'nalishlar xususiy sektorga o'tkazildi: yo'llardagi tirbandlik darajasini aniqlash uchun avtomaktab ushbu muammolarni hal qilish uchun mo'ljallangan.

Jamiyat o'z funksiyalarini O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, O'zbekiston Respublikasining nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risidagi qonunlari, nodavlat notijorat tashkilotlari, jamoat birlashmalari va yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash kafolatlari hamda boshqa normativ-huquqiy hujjatlarga muvofiq amalga oshiradi. . Yo'l harakati xavfsizligi turli davlat organlari va tashkilotlari, nodavlat birlashmalar (jamoat, kasaba uyushmalari, ilmiy, yoshlar, talabalar va boshqa tashkilotlar), ishlab chiqarish, tadbirkorlik, ommaviy axborot vositalarini o'z ichiga olgan tizim bilan ta'minlanishi kerak. Yo'l harakati xavfsizligini milliy darajadagi faoliyatning yangi sohasi sifatida ko'rib chiqish va harakat xavfsizligini nafaqat transport muammosi, balki jamoat salomatligi muammosi sifatida ko'rish kerak.

Yo'l harakati xavfsizligi tashkiloti O'zbekiston Respublikasi Yo'l Xarakati Xavfsizligi to'grisidagi qonunda belgilangan nodavlat va xalqaro tashkilotlar bilan xamkorlik olib borada. Jamiyat birinchi navbatta o'z azolarining huquqiy manfaatlari yo'lida xizmat qiladi. Fuqarolar harakat xavfsizligini ta'minlash yo'nalishida o'zlarini qiziqtirgan savollarga, har qanday masalalar bo'yicha mutaxassislariga murojaat qilishlari va amaliy hamda huquqiy yechimlarini toppish hamda ular xizmatidan foydalanishlari mumkun .

Tashkilot faoliyati yo'l transport hodisalari, yo'llardagi baxtsiz xodisalarni oldini olishga qaratilgan targ'ibot va tashviqot ishlarini olib borish, yo'l xarakati ishtirokchilari, tashkilot a'zolarining manfaatlarini himoya qilish va ko'maklashishdan iborat. Shu maqsadda O'zbekiston respublikasi yo'l xarakati xavfsizligi to'g'risidagi qonunga amal qilgan ishni targ'ib etadi hamda harakat qatnashchilarini qonuniy himoya qiladi. Yo'l harakati qoidalarining buzilishi holatlarining va yo'l-transport hodisalarining mamlakatimiz avtomobil yo'llarida kamayishida jamoat tashkilotlarining o'rnini ta'kidlab o'tish kerak.

ADABIYOTLAR:

1. МН Усманова, ДФУ Йулдошев (2020). Пути повышения безопасности дорожного движения. Проблемы науки 2 (50) 25-26.
2. МН Усманова (2022). Интеграция высшего учебного заведения и предприятия при подготовке специалистов по безопасности движения. Экономика и социум 1-2 (92) 276-280.
3. МН Усманова (1991). Математико-статистическое моделирование процессов безопасности дорожного движения (по материалам Минавтотранса УзССР). Дисс. канд. техн. Наук.
4. АА Назаров, МН Усманова, ЭХ Абдусаматов (2023). ВЛИЯНИЕ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В ГОРОДАХ НА ОРГАНИЗАЦИЮ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities 11 (6) 634-639.
5. ШХ Шерматов, ШИ Аbruев, ЭХ Абдусаматов (2022). ВЛИЯНИЕ ДОРОЖНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ НА ПЕШЕХОДНОЕ ДВИЖЕНИЕ НА ПЕРЕСЕЧЕНИИ АХАНГАРАНСКОЙ ПАРКЕНТСКОЙ И ОБЪЕДИНЕННОЙ ДОРОГ. Экономика и социум 12-1 (103) 1089-1096.
6. ОI Inoyatovich, АЕ Халим о'g'li, ТS Qodirovich (2023). AVTOMOBIL YO 'L EKSPERTIZASI BO 'YICHA YA'NI YO 'L SABABLI SODIR ETILGAN YTH. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI 2 (18) 442-446.
7. ШК Хакимов, РГ Саматов, СС Ражапова, ДА Абдураззакова, Э Абдусаматов, Ш Аbruев (2022). СНИЖЕНИЕ КОЛИЧЕСТВА ВЫХЛОПНЫХ ГАЗОВ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ ПУТЁМ КОМПЬЮТЕРНОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ ПЕРЕКРЕСТКА. Экономика и социум 9 (100) 715-724.
8. ШХ Шерматов, ШИ Аbruев, ЭХ Абдусаматов, НХ Турсунов, ЖА Чориев (2022). МЕТОД ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГОРЯЧИХ ЗОН ГОРОДСКИХ ДОРОЖНО-ТРАНСПОРТНЫХ ПРОИСШЕСТВИЙ. Экономика и социум 12-1 (103) 1097-1104.
9. Ў Исоханов, Э Абдусаматов, С Турдибеков (2022). ПИЁДА ИШТИРОКИДА ЁНЛАНМА МАСОФА САҚЛАНМАСДАН СОДИР ЭТИЛГАН ЙТХ ТАҲЛИЛИ. IJODKOR O'QITUVCHI 2 (24) 220-222.

10. Э Абдусаматов, Н Турсунов, Ш Ўткиров (2023). ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ХАВФСИЗЛИГИНИ ОШИРИШ БЎЙИЧА ЧОРА-ТАДБИРЛАР. SUSTAINABILITY OF EDUCATION, SOCIO 1 (6) 84-88.

11. TNH Abdurazakova D.A, Abdusamatov E.X. (2023). REDUCING VEHICLE EXHAUST GASES BY COMPUTER SIMULATION OF THE ROAD INTERSECTION. European Chemical Bulletin 12 (4) 8615-8623. DOI:10.48047/ecb/2023.12.si4.769

12. SX Shermatov, UI Isoxanov, USS o'g'li (2023). METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS FOR DETERMINING VEHICLE SPEED. European Chemical Bulluten 12 (4) 8624-8631. DOI:10.48047/ecb/2023.12.si4.770